

Preek over Mattheüs 5:13-16 (en de cantate “O jesu dulcissime” van Franz Tunder)

Gehouden op 9 februari 2020 in de Maranathakerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

Net hoorden wij een stukje Bergrede, veel mensen kwamen af op deze de eerste toespraak van Jezus. Ze waren nieuwsgierig naar Jezus, verlangden naar inspiratie of bewonderden wat hij deed en waarvoor hij stond. Zo begint bijna elk geloofsleven, met verlangen, Psalm 42 vergelijkt dit verlangen met de dorst van de hinde. Ook deze dienst begon met een lied dat verlangen uitdrukt en verwondering over de werken van God. Met een uitroep van verwondering, “O liefste Jezus” begint ook de cantate die wij straks horen en net als de mensen verlangend en nieuwsgierig op de Bergrede van Jezus af kwamen, bent u misschien naar deze cantate-diens gekomen, als liefhebber van barokmuziek of als fan van Musica Poëtica. Misschien dat ik daarom aan een eigen concertbezoek terug moest denken, al dan wel met een heel ander soort muziek:

In de jaren '90 had ik een vriendin die zeer van de band Pearl Jam hield – en het geeft helemaal niets als u daar nog nooit van hebt gehoord. Ik zelf was niet per se fan van die band, maar wat mij intrigeerde, was het verhaal van hun voorman, ene Eddie Vedder. Hij leefde, anders dan andere rocksterren, tamelijk teruggetrokken, over zijn privéleven was nauwelijks iets bekend. Hij was geen jet-setter, niemand die op elk riant feest moest zijn en met zijn foto in elke tijdschrift moest staan. Maar wat hij wel deed, was zich inzetten voor sociale gerechtigheid, voor vluchtelingen en voor de bescherming van het milieu, hij gebruikte zijn status, zijn bekendheid voor iets goeds. Dat wilde ik steunen en daarom ging ik destijds dus samen met die vriendin eens naar een concert van Pearl Jam. Een gigantische, donkere zaal was tot het laatste hoekje propvol gevuld met een massa mensen, voorin het podium schril verlicht met alle spots op de band. Van de muziek herinner ik me niet veel. Maar ik weet nog heel goed wat Eddie Vedder deed nog voordat ook maar een noot werd gespeeld – en wat hij dus, hoorde ik later, aan het begin van elk concert doet: Nadat de band het podium opkomt en dus alle spots op hen zijn gericht, pakt hij zo'n metalen, zilveren elektrisch gitaar op, en houdt die in het spotlicht boven zijn hoofd. En dat op een manier dat die gitaar het spotlicht de donkere zaal in reflecteert. Met veel rust en tijd beweegt hij vervolgens zijn instrument totdat hij iedereen in het publiek eventjes in het licht heeft gezet. Alsof hij wil zeggen: ‘Het gaat niet om mij, het gaat om jullie.’ En dat is dus precies wat Jezus in ons stukje Bergrede ook doet: Terwijl wij nog maar een maand geleden vierden dat een nieuwe ster zijn licht exclusief op het kindje Jezus scheen, scheidt hij niet op: “Ik ben het licht van de wereld!” Nee hij roept uit: „Jullie zijn het zout van de aarde. Jullie zijn het licht van de wereld!”

Deze tekst werd in de kerken vaak als concrete missieopdracht begrepen: Christenen moeten de boodschap van Jezus in heel de wereld verkondigen. In scholen, kerken, op pleinen en van de daken moeten zij de leer van de Heer preken! Vandaag de dag hebben velen moeite met zo'n opdracht. Vooral omdat pogingen om volkeren te bekeren vaak uitliepen op onderdrukking, uitbuiting en volkerenmoord. Maar ook omdat het zo opschepperig, aanmatigend aanvoelt. Alsof wij christenen beter zijn of onze schakering van het geloof superieur. Zo laten wij het missiewerk aan zendelingen over en hebben het liever alleen in de kerk over het geloof.

Maar eigenlijk is hier, streng genomen, helemaal geen sprake van een opdracht, Jezus spreekt een bemoeiding uit: Jullie *zijn* zout en licht van de wereld. Er staat niet: jullie moeten zijn. Of jullie zijn het, mits... Jezus noemt geen voorwaarden. Er staat ook niet: jullie zullen zijn, het gaat niet om een verre toekomst. Jullie zijn. Hier en nu. Jezus stelt een toestand vast, een feit over zijn toehoorders. Hij benoemt wat zij zijn.

Om wie specifiek gaat het dan? Nou, enkelen die dit horen, kennen wij: Judas heeft Jezus verraden, Petrus heeft hem verloochend, een hele groep volgelingen viel, toen het er echt op aankwam, in slaap. Het waren allemaal geen grote lichten. Maar Jezus weet dat iedereen zwakke kanten heeft, hij waardeert ons zoals wij zijn en vertrouwt erop dat iedereen, zelfs de grootste nietsnut een positieve invloed op anderen kan hebben. Net zoals elke zoutkorrel bijdraagt aan een smakelijke maaltijd en iedere lichtbron oriëntatie biedt.

Wat bedoelt Jezus dan? Wat zegt hij over ons mensen? Wellicht wil hij ons in relatie tot onze omgeving zetten. Want, kijk, zout en licht hebben voor zichzelf weinig nut. Pas als er iets is waaraan zout smaak kan verlenen, pas als er iets donkers te verlichten valt, wordt duidelijk waar zout en licht goed voor zijn. Dat geldt natuurlijk voor alle titels: je kunt iemand pas leraar noemen, als hij leerlingen heeft. Zonder barende is een vrouw geen vroedvrouw en zonder kind geen moeder. Iemand is pas verkoper als hij koopwaar heeft en er klanten zijn. Titels plaatsen ons dus in een netwerk en onderstrepen onze relatie met onze omgeving.

Met de bemoediging dat wij zout en licht van de wereld zijn, kan Jezus dus bedoelen: Jullie staan in relatie tot alles en iedereen om je heen. Jullie zijn een belangrijk onderdeel van deze wereld. Zoals zout en licht een effect op de omgeving hebben, zo heeft ook alles wat jullie doen en laten een effect op anderen. Jij bent belangrijk voor anderen, precies zoals je bent. Deze bemoediging staat voorop, pas dan komt de opdracht die daarmee verbonden is: Omdat je deel uitmaakt van deze wereld, heb je ook een rol om haar vorm te geven. Wees je bewust van deze rol en vul haar op een manier in, dat het leven aan smaak wint en het licht verspreid, vermenigvuldigd wordt.

Dat is niet niks. Want keer het eens om: zout dat zijn smaak heeft verloren, is zijn nut kwijt geraakt en wordt weggegooid. Hartverscheurend, als een menselijk leven zo zinloos is. Maar het gaat ook om de dosering. Als er te weinig zout in een schotel zit, merk je: er ontbreekt een smaakmaker. Zo'n leven ontbeert vreugde en toewijding. Te veel zout is echter ook slecht, de eerste hap wordt weer uitgespuugd en de hele maaltijd wordt weggegooid, als het erg is. Een verzouten leven kan dan ook niemand lang uithouden.

Voor licht geldt hetzelfde: Met licht kan je goed manipuleren, kleine mankementen overstraal je of zet je in de schaduw. Zo wordt leven een bedrog. Ook licht moet je juist doseren: te veel, te fel en mensen moeten hun ogen sluiten. Een overbelicht leven is een kwaal. Is er te weinig licht, dan herkennen wij niets terug. Zo verliest het leven richting en oriëntatie.

Het vraagt daarom veel gevoel om als zout en licht van de wereld het juiste effect te hebben en op een positieve manier het leven vorm te geven. Onszelf zo te gedragen als een stad op een berg, die op wandelaars al van ver gastvrijheid, warmte en geborgenheid uitstraalt, dat zal altijd wel een uitdaging blijven. Met de bemoediging dat wij zout en licht van de wereld zijn, vraagt Jezus ons om naar de goede manier te zoeken hoe wij het beste met de wereld om ons heen om kunnen gaan.

De vraag is dus: wat doe je als smaakmaker, wat doe je met die goddelijke spot die Jezus, net als Eddie Vedder van de band Pearl Jam op jou reflecteert? Je zou het zout voor jezelf kunnen houden, voor je eigen groep alleen, zoals de farao en de Egyptenaren het in onze eerste lezing wilden doen. Je zou je in het licht kunnen zonnen en verslaafd eraan kunnen raken. Of je vermenigvuldigt het zout door het te delen, je reflecteert dat licht door naar anderen. Desnoods door verzet tegen moordende regels en een leugen om bestwil, zoals het de twee vroedvrouwen Sifra en Pua ons hebben laten zien.

Onze lezing uit de Bergrede eindigt net als de cantate, als Psalm 42, deze eredienst en hopelijk elk concert en ook het christenleven: met een lofprijzing. "Zo moet jullie licht schijnen voor de mensen, opdat ze *jullie goede daden* zien en eer bewijzen aan jullie Vader in de hemel." Anders dan in het verleden vaak werd verkondigd, gaat het hier dus niet om woorden, niet om preken en verkondiging. Het gaat om daden! Jullie daden zijn goed als zij gepast ingaan op de concrete situatie, als zij zin scheppen en goed gedoseerd zijn. Als mensen in je omgeving zien, hoe oplettend, waardierend en met hoeveel gevoel jullie met het leven, met de wereld en met elkaar omgaan, dan gaan zij eer bewijzen aan God. Dát is missie, veel meer dan recht hebben eropuit gaan en denken dat je de enige waarheid in pacht hebt. Als datgene wat jullie geloven zichtbaar voor de wereld in jullie alledaags doen en laten vorm krijgt, dan is het koninkrijk van de hemelen dichtbij.

Jij bent het zout van de aarde en het licht van de wereld. Niet vanwege jouw prestaties, jouw geloof of status. Nee, omdat je mens bent, kind van God, zijn evenbeeld, een deel van zijn geliefde en voor goed verklaarde schepping. Jij bent Gods meest diepe verlangen, Gods hoop voor de toekomst. Vergeet nooit, wat je ook in 2020 allemaal kunt doen met dat zout, met dat licht! Met alle smakeloosheid en met alle donkerheid in onze wereld is het tenslotte bij elke nog zo willekeurige ontmoeting goed mogelijk dat jij het enige licht bent dat iemand vandaag te zien krijgt. Verstopt daarom jouw eigen goddelijk licht niet onder een korenmaat, maar laat het schijnen voor anderen opdat zij het zien. Want als zij het zien, zullen zij wellicht ineens ontdekken dat ook zij zelf smaakmaker zijn, dat ook zij zelf voortdurend hetzelfde licht lekken.

Met de bemoediging, dat wij zout en licht van de wereld zijn, breekt Jezus ons open voor de wereld. Durf het aan, jouw hemelse vader, die het verborgene ziet, acht je ertoe in staat! Wees wat je bent: zout van de aarde, licht van de wereld! Opdat wij het de cantate die wij nu gaan horen kunnen nadoen en deze dienst en onze levensdagen kunnen sluiten met een Halleluja op onze lippen.

Amen.